

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 23 oktober att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation samt motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Den 4 december informerade företrädare för Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) näringsutskottet om sin syn på forsknings- och innovationspropositionen. Vidare har IVL Svenska Miljöinstitutet inkommit med ett brev till utskottet om basfinansiering av institut utanför det nya holdingbolaget.

Näringsutskottet berörs huvudsakligen av propositionens avsnitt om forskningsbaserad innovation och industriforskningsinstituterna samt motsvarande delar i motionerna. Utskottet tar i detta yttrande upp följande områden:

- forskningsbaserad innovation, inklusive kommersialisering av forskningsresultaten samt industriforskningsinstituterna och innovationskontor,
- Vinnova och Forska & Väx samt
- samverkan med näringslivet, inklusive fordonsforskning.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (s, v och mp) och ett särskilt yttrande (s).

Utskottets överväganden

Forskningsbaserad innovation

Propositionen

Inledning

Innovation är bl.a. utveckling av nya eller väsentligt förbättrade produkter, tjänster, processer, organisationer eller andra värdeskapande lösningar. Innovationer uppstår i ett dynamiskt och komplext samspel mellan näringsliv, akademi, entreprenörer och samhälle. För att forskningsbaserade innovationer ska kunna uppstå och utvecklas krävs incitament för de inblandade aktörerna, strukturer som tillhandahåller kommersiell och annan kompetens, finansiering samt regelverk som inte är hindrande.

Ett antal av de grundläggande reformer som beskrivs i forsknings- och innovationspropositionen bidrar till bättre förutsättningar för forskningsbaserad innovation. Regeringen redovisar också ett antal specifika åtgärder som innebär att

- nyttiggörande och kommersialisering av forskningsresultat stimuleras,
- tillgången till offentligt riskkapital ökar och
- industriforskningsinstituterna förstärks och förnyas.

Ett förslag till ändring av högskolelagen innebär att högskolorna, förutom uppgiften att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet, ska verka för att forskningsresultat som kommit till vid högskolan kommer till nytta (avsnitt 8.2.1 s. 115–118).

Den långsiktiga finansieringen av Innovationsbron AB stärks (avsnitt 8.3 s. 126–127). Innovationsbrons insatser syftar till att öka samhällets avkastning på forskningsinvesteringar genom att stötta affärsbyggande utifrån forskningsrelaterade idéer med marknadspotential.

Industriforskningsinstituterna och innovationskontor

Regeringen anser att 75 miljoner kronor bör användas under åren 2009–2012 i arbetet med att verka för att forskningsresultat som kommit till vid högskolan kommer till nytta (avsnitt 8.2.3 s. 122–124). Medlen bör fördelas till Uppsala universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska Institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola AB med 50 miljoner kronor 2009 och med ytterligare 25 miljoner kronor 2012. Från och med 2010 bör medlen fördelas mellan de sju lärosätena med ledning av inkomna strategier för hur innovationskontor ska byggas upp och organiseras. En förutsättning för att få medel bör vara att mottagande lärosäten verkar för att forskningsresultat som tillkommit även vid andra lärosäten än de nämnda kommer till nytta.

De nämnda universiteten och högskolorna får således finansiering för att bygga upp särskilda servicefunktioner – innovationskontor – för forskare som uppnått eller närmar sig ett forskningsgenombrott och vilkas forskning bedöms kunna kommersialiseras. Valet av lärosäten baseras på att de har omfattande forskning inom framför allt medicin eller teknik. Innovationskontoren bör samverka med övriga lärosäten så att forskning vid dessa lärosäten ges likvärdigt stöd. På alla lärosäten bör finnas tillgång till viss kompetens med uppgift att arbeta med innovation, dvs. kartlägga forskningsresultat som kan ha kommersiellt intresse och ge en grundläggande hjälp till de berörda forskarna att få kontakter med de rätta instanserna.

Regeringen anför vidare att Uppsala universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska Institutet och Kungl. Tekniska högskolan bör ges möjlighet att genom kapitaltillskott förstärka de holdingbolag som är knutna till respektive lärosäte (avsnitt 8.2.4 s. 124–126).

Regeringen bildade de första holdingbolagen vid universitet och högskolor under 1994 och 1995. Sedan dess har ytterligare holdingbolag bildats, och i dag finns det 15 bolag. Holdingbolagen har en viktig roll när det gäller att underlätta att forskningen i högre utsträckning än i dag resulterar i företagande. Regeringen ser därför att det föreligger ett visst behov av förtydligande av holdingbolagens verksamhet och inriktning. Ett holdingbolag bör ha till huvuduppgift att medverka till att innovativa företag med sin bas i forskningen vid det aktuella lärosätet kan starta och utvecklas kommersiellt. Bolagen ska genom att äga och förvalta andelar i andra bolag bistå i kommersialiseringsprocessen av forskningsresultat. Holdingbolagen ska verka på marknadsmässiga villkor.

Regeringen föreslår åtgärder i syfte att stärka och förnya industriforskningsinstituterna (avsnitt 8.4 s. 128–137). Instituterna spelar en viktig roll som brygga mellan akademisk forskning och behovsmotiverad, företagsnära forskning och utveckling. De institut som finns gör i många fall mycket värdefulla insatser och bör få större möjligheter att fullgöra sina uppdrag. Industriforskningsinstituterna bör stärkas för att bli mer konkurrenskraftiga internationellt och bättre bidra till att stärka näringslivets konkurrenskraft, bl.a. genom en stärkt samverkan med universitet och högskolor.

Anslaget för institutens strategiska kompetensmedel m.m. bör öka med totalt 200 miljoner kronor 2009–2012 för industriforskningsinstitutens strategiska kompetensutveckling (avsnitt 8.4.3 s. 131). Anslaget bör öka med 100 miljoner kronor 2009 och med ytterligare 100 miljoner kronor 2010.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att bilda ett nytt holdingbolag, baserat på det av staten helägda Ireco Holding AB (avsnitt 8.4.4 s. 132–133). Syftet är att samordna och utveckla statens ägarintressen samt stärka och förnya institutssektorn. Bolagets syfte ska inte vara att bereda vinst åt aktieägaren. Bolaget ska ta fram och löpande

utveckla kriterier för fördelning av institutens strategiska kompetensutvecklingsmedel. Fördelningen ska i huvudsak utgå från institutens omsättning och då särskilt den näringslivsrelaterade omsättningen.

Målet med den nya institutsstrukturen är att den ska vara en ledande samarbetspartner i norra Europa för näringslivet inom behovsmotiverad forskning och utveckling vid industriforskningsinstitut. Forskningen ska vara till nytta för företag och andra organisationer. Holdingbolagets uppgift ska vara att företräda staten som ägare i industriforskningsinstitutet och att skapa förutsättningar för att utveckla industriforskningsinstitutet så att de, med fokus på utveckling och innovation, väsentligt bidrar till att stärka det svenska näringslivet och verkar för en hållbar samhällsutveckling.

En väsentlig del i att uppnå den nya strukturen är att det enskilt största institutet, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB (SP), integreras i strukturen (avsnitt 8.4.5 s. 133–136). Enligt regeringens bedömning är detta nödvändigt för att nå det önskvärda målet med en ny svensk slagkraftig institutsstruktur. Riksdagen bör därför bemyndiga regeringen att avyttra statens aktier i SP.

Motionerna

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2008/09:Ub6 (s) framhålls att universitetens och högskolornas samverkansuppgift, den s.k. tredje uppgiften, behöver förtydligas. Motionärerna ställer sig därför bakom regeringens förslag till ändring av högskolelagen där nyttogörande forskningsresultat betonas mer. Det är dock viktigt, anför motionärerna utan särskilt yrkande, att nyttogörande inte enbart ses ur ett strikt kommersialiseringsperspektiv. När samverkansuppgiften innebär en tvåvägskommunikation, där forskare och studenter också tar in praktiska erfarenheter och nära följer samhällets och arbetsmarknadens utveckling, stärker det kvaliteten i utbildning och forskning. Forskningen ska verka för nyttogörande också när det gäller processer i arbetslivet och den offentliga sektorns verksamhet och verka för ett jämställt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle.

I motionen anförts vidare att innovationskontorens roll är oklar i relation till befintliga holdingbolag. Genom att låta endast sju lärosäten få del av de nya resurserna tas heller ingen hänsyn till flera högskolors mycket väl utvecklade samarbete med det regionala näringslivet. Motionärerna avstyrker regeringens förslag om centralisering av holdingbolagsverksamheten till ett fåtal lärosäten.

Enligt motionärerna är regeringens förslag inom innovationsområdet otillräckliga och möter inte de utmaningar som det svenska näringslivet står inför. Ytterligare resurser om 160 miljoner kronor bör tillföras industriforskningsinstitutet 2009–2012.

Vänsterpartiet

I kommittémotion 2008/09:Ub5 (v) yrkas avslag på regeringens förslag om ändring av högskolelagen. Motionärerna anser att det är oklart vad som avses med nytta och vilka konsekvenser detta nya uppdrag till högskolorna får för den forskning som inte är direkt kommersialiserbar. Dessutom kan hävdas att det redan ingår i högskolans uppdrag att samverka med det omgivande samhället och att informera om sin verksamhet.

I motionen anförs vidare att regeringens förslag innebär att innovationskontor placeras vid lärosäten som i stor utsträckning är väl försedda med forskningsparker och inkubatorer. Risken är stor att man bygger upp parallella system. Frågan tycks illa förberedd, och den är dessutom försedd med brasklappar om att kontoren även ska hjälpa andra universitet och högskolor. All erfarenhet talar för att dessa lärosäten kommer att hamna i stryckklass ju längre bort från respektive innovationskontor de ligger. Frågan om innovationskontorens placering bör brytas ur propositionen och ses över.

Miljöpartiet

I partimotion 2008/09:Ub8 (mp) anförs att svensk forskning inom många områden håller världsklass. Men forskningsresultaten måste också tas om hand och användas. Eftersom den största delen av den offentligt finansierade forskningen i Sverige sker vid universitet och högskolor ställer detta höga krav på lärosätena att samverka på ett effektivt sätt med näringslivet och det omgivande samhället i stort. Forskningsresultaten måste kommersialiseras i högre utsträckning samtidigt som den akademiska forskningens grundläggande värden måste värnas. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om vad som anförs om att forskningsresultat i ökad utsträckning bör kommersialiseras.

I motionen noteras vidare att enligt regeringens förslag ska de sju innovationskontoren även serva andra lärosäten, som inte får ett eget kontor. Det är enligt motionärerna bra och mycket viktigt. Utan att något yrkande framförs betonas i motionen att verksamheten bör utvärderas kontinuerligt och att det, beroende på vad utvärderingarna visar, kan bli aktuellt att öppna fler innovationskontor.

Vidare konstateras i motionen att sedan 2003 har ett omstruktureringsarbete pågått för att skapa en starkare struktur med färre, större och internationellt konkurrenskraftiga industriforskningsinstitut. Det är mycket angeläget att det arbetet leder till resultat.

Vinnova och Forska & Väx

Propositionen

Regeringen erinrar i propositionen (s. 139) om att sedan 2005 har Verket för innovationssystem (Vinnova) drivit programmet Forska & Väx för att stimulera FoU-verksamhet i etablerade små och medelstora företag. I den ekonomiska vårpropositionen 2007 avsatte regeringen medel för fortsatt drift av programmet. Regeringen bedömer att Vinnova bör fortsätta att driva programmet för insatser som främjar små och medelstora företags tillgång och användning av ny forskningsbaserad kunskap.

Motionerna

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet förordar samtliga i sina motioner ökade medel till Forska & Väx. Programmet bör tillföras 100 miljoner kronor.

I motion 2008/09:Ub8 betonar Miljöpartiet att Forska & Väx har varit mycket framgångsrikt, och ett tillkännagivande om vad som anförs i motionen om ytterligare medel föreslås.

Samverkan med näringslivet, inklusive fordonsforskning

Propositionen

Regeringen bedömer att det finns ett behov av långsiktigt stöd för forskning inom särskilt strategiska områden av betydelse för samhället och näringslivet (avsnitt 7.1.1 s. 70–73). Anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor bör således öka för satsningar på strategisk forskning inom medicin, teknik och klimat samt vissa områden inom humaniora och samhällsvetenskap. I många fall har dessa strategiska forskningssatsningar betydelse för näringslivet.

Vidare anför regeringen att förutom huvudvägen för fördelning av medel bör även ett antal strategiska områden finansieras genom bidrag från t.ex. Rymdstyrelsen (rymdforskning), Statens energimyndighet (energiforskning) och Vinnova (avsnitt 7.1.2 s. 72–73). De forskare som finns i forskningsmiljöer som inte har en tillräcklig kritisk massa får genom denna stödform en möjlighet att bedriva forskning med högsta internationella kvalitet. Detta möjliggör också satsningar på samverkansprogram med betydelse för näringslivet. Utgångspunkten för utformningen av samverkansprogram med näringslivet bör vara att näringslivet finansierar minst halva projektkostnaden. Regeringen finner det angeläget att forskning som bedrivs i samverkan med näringslivet uppnår en hög grad av långsiktighet, flexibilitet och tvärvetenskaplighet.

Under rubriken Transportforskning (s. 94–96) framhåller regeringen att fordonssektorn sysselsätter många människor och utgör en betydande del av landets ekonomi. Staten har i samverkan med näringslivet och berörda regioner sedan 1994 gjort riktade satsningar på FoU inom fordonsområdet utifrån prioriteringar fastställda av Programrådet för fordonsforskning. Inom ramen för dessa forskningsprogram som fordonsindustrin och staten gemensamt finansierat har starka forskningsmiljöer med internationell konkurrenskraft byggts upp. Programmen för fordonsforskning finansieras dels med resurser för satsningar på strategiska forskningsområden som föreslås i den nu aktuella propositionen, dels med resurser inom ramen för andra anslag. Statens satsning uppgår till totalt 450 miljoner kronor per år, förutsatt motsvarande finansiering från näringslivet.

Motionen

Enligt Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09:Ub6 är regeringens metod för resursfördelning inom de strategiska satsningarna företagsfrånvänd. Målet att åstadkomma för näringslivet relevant forskning som leder till stärkt konkurrenskraft och nya jobb riskerar därför att inte nås.

Branschprogrammen har visat sig effektiva, och motionärerna motsätter sig att de avbryts. Näringslivets deltagande måste vara starkare redan från start, dvs. vid problemformulering och prioritering. Genom näringslivets delaktighet i denna typ av forskning nås större relevans, högre effektivitet samt inte minst större ekonomiska ramar genom medfinansieringen av gemensamma forskningsprojekt. Regeringen har till slut accepterat denna modell för fordonsindustrin, men det finns inte några skäl att stänga möjligheterna till fortsatta strategiprogram för övriga svenska nyckelbranscher. Motionärerna vill tillföra ytterligare medel till branschprogrammen. I motionen aviseras ambitionen att fortsätta programmen även efter innevarande programperiod som slutar 2010, men motionärerna vill också gå vidare med nästa generation branschprogram. Tjänstesektorn, turism och vindkraft hör till de områden som nämns i motionen. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om vad som anförs i motionen om att fullfölja och utveckla branschprogrammen.

I Socialdemokraternas motion tas vidare fordonsforskningen upp – utan att något särskilt yrkande framställs. Motionärerna anser att regeringen inte har prioriterat arbetet med fordonsforskning och påpekar att den först i höstas gav besked om att programmet fortsätter efter årsskiftet, dock på en lägre nivå än vad branschen önskade. Socialdemokraterna vill avsätta mer medel än regeringen. Bland flera principer som det nya forskningsprogrammet ska bygga på finns att investeringar för minskad miljöpåverkan ska vara ett genomgående fokus i de nya fordonsforskningsprogrammen.

Vissa kompletterande uppgifter

Forskningsbaserad innovation

I skrivelse 2008/09:34 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 behandlas innovation och kommersialisering (s. 24, jfr prop. 2008/09:50 s. 48–50). Enligt skrivelsen rankas det svenska innovationssystemet i topp i ett antal innovationsmätningar, exempelvis European Innovation Scoreboard 2007. Sverige har dock en obalans i systemet, med övervikt på faktorer som bygger upp innovationsförmåga, i förhållande till nyttiggörandet av forskningsresultaten. I samband med Lissabonstrategin har frågor om nyttiggörande och effektivt utnyttjande av offentligt finansierade forskningsresultat betonats.

Av departementspromemorian Handlingsplan för en ny institutssektor (Ds 2007:39) framgår att de svenska industriforskningsinstituterna har genomgått stora förändringar under det senaste årtiondet. Den rådande situationen kan främst härledas till mitten av 1990-talet. Kommittén för omstrukturering och förstärkning av industriforskningsinstituterna (Kofi) lämnade sitt betänkande Att utveckla industriforskningsinstituterna (SOU 1997:16) i november 1996 med huvudrekommendationen att instituten borde bolagiseras. Detta ledde till att Ireco Holding AB bildades med staten som huvudägare (55 %) och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) som delägare (45 %). Ireco är sedan den 1 januari 2007 helägt av staten sedan KK-stiftelsen överlätit sitt aktieinnehav till staten.

Ireco har genomfört ett omfattande arbete med att bolagisera och strukturera om institutssektorn i större enheter. Resultatet är den s.k. fyrklöverstrukturen, som består av fyra institutsgrupperingar. Tre av grupperingarna finns inom Ireco. Det första klöverbladet är Swedish Research AB (Swe-rea), som verkar inom områdena material-, process-, produkt- och produktionsteknik. Swedish ICT AB (Sict) samlar instituten inom datorvetenskap, mikroelektronik och optik. Vidare verkar STFI-Packforsk inom papper, massa, förpackningar och tryckteknisk FoU. Det fjärde bladet i fyrklövern är SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB i Borås, som är fristående och helägt av staten.

I budgetpropositionen (prop. 2008/09:1 utg.omr. 24 Näringsliv) föreslog regeringen ett nytt anslag för 2009, Institutens strategiska kompetensmedel m.m. (1:3), som ska täcka institutens strategiska kompetensmedel liksom kostnader för Irecos verksamhet och vissa omstrukturingskostnader för Irecoinstituterna. Riksdagen har på näringsutskottets förslag bifallit förslaget (bet. 2008/09:NU1). Som anförs i forsknings- och innovationspropositionen tillförs anslaget 100 miljoner kronor 2009 och ytterligare 100 miljoner kronor 2010 för industriforskningsinstitutens strategiska kompetensutveckling.

Vinnova och Forska & Väx

I betänkande 2008/09:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2009 tillför 170 miljoner kronor till anslaget för forskning och utveckling (1:2), som Vinnova disponerar. För 2008 används 100 miljoner kronor till Forska & Väx.

I ett gemensamt särskilt yttrande (s, v och mp) framhålls att det i partiernas budgetförslag fanns förslag om ökade medel till Forska & Väx.

Samverkan med näringslivet, inklusive fordonsforskning

Statssekreterare Jöran Hägglund, Näringsdepartementet, informerade näringsutskottet vid sammanträdet den 14 oktober om att regeringen har presenterat ett nytt program för fordonsforskning. Den 20 oktober beslutade regeringen att ge ett uppdrag åt Vinnova att planera ett strategiskt samverkansprogram med betydelse för svensk fordonsindustri. Programmet ska bygga vidare på och utveckla de fordonsforskningsprogram som löper ut 2008–2010. Även lokala och regionala strategier och insatser inom forskningsområdet bör beaktas vid planeringen av programmet. En förutsättning som planeringen ska utgå från är att projektportföljen ska inriktas till cirka två tredjedelar mot klimat och energi och till cirka en tredjedel mot trafik-säkerhet. Utgångspunkten för uppdraget är att ett nytt programavtal ska kunna träda i kraft den 1 januari 2009. Den statliga finansieringen uppgår till 450 miljoner kronor per år, förutsatt motsvarande medfinansiering från näringslivet. Enligt ett pressmeddelande från Näringsdepartementet den 21 oktober 2008 innebär det en höjning med 100 miljoner kronor jämfört med 2006.

Riksdagen beslutade hösten 2005 om utvecklingsprogram för ökad konkurrenskraft, med en planerad kostnad på 1 miljard kronor under femårsperioden 2006–2010, under förutsättning att näringslivet investerar minst lika mycket (prop. 2005/06:1 utg.omr. 24 Näringsliv, bet. 2005/06:NU1). Branschprogrammen innehåller bl.a. forsknings-, utbildnings- och infrastrukturinsatser som tagits fram i samarbete mellan stat, näringsliv och fackliga organisationer för att stärka Sveriges konkurrenskraft i de aktuella branscherna, bl.a. fordonsindustrin.

I budgetpropositionen (prop. 2008/09:1 utg.omr. 24 s. 69) föreslås att 200 miljoner kronor anslås 2009 för anslaget Utvecklingsprogram för ökad konkurrenskraft (1:24). För 2010 är samma belopp beräknat, medan inga medel är beräknade för 2011.

Näringsutskottets ställningstagande

Forskningsbaserad innovation

Näringsutskottet vill inledningsvis välkomna förslagen i propositionen som innebär ett lyft för forskning och innovation. Som regeringen anför är forskningssatsningar bland det viktigaste Sverige kan göra för att långsiktigt stärka konkurrenskraften och bidra till en hållbar tillväxt. Regeringens förslag kommer följaktligen att få positiva effekter långt utanför en snäv forskningssfär.

En framåtblickande och tillväxtskapande forskningspolitik kommer således att bidra till att nya idéer kan utvecklas. Propositionens grundläggande reformer medverkar till att främja uppkomsten av forskningsbaserade innovationer, men utskottet välkomnar ur sitt perspektiv särskilt de specifika åtgärder som tar sikte på att underlätta för innovationer.

Utskottet vill understryka vikten av att goda förutsättningar skapas för kommersialisering av forskningsresultaten. Förbättrade skattevillkor såväl som allmänna förstärkningar av företagsklimatet är därvid centrala frågor, som dock ligger vid sidan av denna proposition. Som ett led i att skapa goda förutsättningar för kommersialisering av forskningsresultaten är det välkommet att högskolelagen ändras så att det anges att högskolorna ska verka för att forskningsresultat som tillkommit vid högskolan kommer till nytta.

Regeringen föreslår ökade satsningar på forskningsbaserad innovation. Utskottet ställer sig bakom dessa satsningar och välkomnar särskilt att den långsiktiga finansieringen av Innovationsbron AB stärks. Anslaget bör öka med 75 miljoner kronor åren 2009–2012 för stöd för tidig marknadskompletterande såddfinansiering och affärsutveckling i syfte att öka affärsskapandet av forsknings- och kunskapsrelaterade affärsidéer med stor marknadspotential. Av dessa medel bör minst hälften gå till såddfinansiering. Tillgången till offentligt riskkapital ökar således.

Utskottet vill också erinra om den översyn som pågår av statliga finansieringsinsatser för nya, små och medelstora företag. Enligt direktiven (dir. 2007:169) ska den särskilde utredaren analysera hur dessa insatser samverkar och i vilken mån de överlappar. Utredaren ska lämna förslag till hur dessa insatser kan bli mer effektiva och överskådliga. I direktiven konstateras att det är viktigt att de statliga stödinsatserna främjar goda förutsättningar inom befintliga näringar men också att de främjar utvecklingen av nya och potentiella tillväxtområden. Utskottet vill framhålla att utredningen kan leda till förstärkningar inom det område som är aktuellt i detta ärende.

De föreslagna innovationskontoren är en viktig åtgärd som innebär kvalificerat stöd när det gäller att nyttiggöra forskningsresultat. Innovationskontoren bör inspirera, informera och stimulera forskare till innovationer. Vidare ska innovationskontoren kunna bistå med kvalificerad rådgivning

inom bl.a. patentering, licensering och kontraktsforskning. Samarbete bör ske med Innovationsbron bl.a. vad gäller tidig verifiering av forskningsresultat i syfte att uppnå största möjliga effektivitet.

Regeringen anger att de särskilda innovationsinsatserna i form av innovationskontor ska göras vid sju lärosäten som har en omfattande forskning inom framför allt medicin och teknik. Dessa lärosäten har bäst förutsättningar att få en tillräcklig volym på kommersialiseringsarbetet för att kunna bygga upp innovationskontor med tillräcklig bredd och tillräckligt djup när det gäller professionell kompetens. För 2009 avses 50 miljoner kronor användas och ytterligare 25 miljoner kronor 2010. Medlen bör fr.o.m. 2010 fördelas mellan de sju lärosätena med ledning av inkomna strategier för hur innovationskontor ska byggas upp och organiseras och hur samverkan byggts upp med andra lärosäten samt med Innovationsbron och övriga aktörer. En förutsättning för att få medel bör vara att mottagande lärosäten verkar för att forskningsresultat som kommit till även vid andra lärosäten än de nämnda kommer till nytta.

Utskottet vill framhålla att innovationskontoren kommer att ha angelägna uppgifter att fullgöra, och det är viktigt att insatserna verkligen får avsedd effekt. Det handlar om att stödja nyttiggörandet av forskningsresultat och inte om att bygga nya administrativa strukturer. I stället bör de nya insatserna kunna utgå från befintliga strukturer. Som regeringen anför är det angeläget att lärosäten, holdingbolag, Innovationsbron och andra aktörer inom kommersialiseringsområdet samverkar och fördelar arbetsuppgifterna så att de offentliga medlen används på effektivast möjliga sätt.

När det gäller industriforskningsinstituterna välkomnar utskottet den förstärkning och förnyelse som redovisas i propositionen. Satsningen innebär att institutens kompetens stärks liksom deras förmåga till samverkan, särskilt med näringslivet och lärosätena. Genom att ett nytt holdingbolag bildas kan statens ägarintressen samordnas och utvecklas.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet med det anförda bakom propositionen i denna del och föreslår att berörda motioner avstyrks.

Vinnova och Forska & Väx

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen anger att Vinnova bör fortsätta driva programmet Forska & Väx för insatser som främjar små och medelstora företags tillgång till och användning av ny forskningsbaserad kunskap. Små och medelstora företag spelar en central roll för ett lands samlade konkurrenskraft, sysselsättning och välfärd. Utan att här gå in på hela näringspolitiken vill utskottet ändå välkomna de fortsatta insatser som redovisas i den aktuella propositionen.

Beträffande medel till Vinnova har utskottet ställt sig bakom regeringens förslag för 2009 samt avvisat förslag från Socialdemokraterna om ytterligare medel för 2008 (bet. 2008/09:NU1, yttr. 2008/09:NU1y). Utskottet ser inte skäl till att nu ompröva dessa ställningstaganden.

Samverkan med näringslivet, inklusive fordonsforskning

Utskottet vill framhålla att de strategiska forskningssatsningar som regeringen presenterar i propositionen i många fall har betydelse för näringslivet. De ökade satsningarna inom områden som medicin, teknik och klimat kan således bidra till en utveckling som också kommer näringslivet till gagn. Utskottet vill understryka vikten av att det sker en nära samverkan mellan lärosäten och industriföretag i planering och bedömning av forskningsbehov.

Utskottet bedömer att propositionens förslag innebär goda förutsättningar för näringslivet både att bidra till och att dra nytta av den samlade satsning på forskning som regeringen redovisar. Ett konkret exempel är samverkansprogrammet för fordonsforskning, där utskottet också noterar att inriktningen ska vara cirka två tredjedelar mot klimat och energi och cirka en tredjedel mot trafiksäkerhet. Vinnova har i oktober 2008 fått i uppdrag av regeringen att planera ett strategiskt samverkansprogram med betydelse för svensk fordonsindustri. Förutsatt att näringslivet medverkar med motsvarande medfinansiering kommer den statliga finansieringen att uppgå till 450 miljoner kronor per år, dvs. programmet kommer i så fall att omfatta 900 miljoner kronor årligen. Programmet ska bygga vidare på och utveckla de fordonsforskningsprogram som löper ut 2008–2010.

Utskottet föreslår att det aktuella yrkandet i motion 2008/09:Ub6 (s) avstyrks.

Stockholm den 9 december 2008

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Krister Örnfjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Karin Åström (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Liselott Hagberg (fp), Eva-Lena Jansson (s) och Lage Rahm (mp).

Avvikande meningar

1. Forskningsbaserad innovation (s)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Inledningsvis kan noteras att det är anmärkningsvärt att regeringen väljer att för riksdagen presentera bedömningar snarare än förslag. De formella förslagen i propositionen som riksdagen har att pröva är få, medan den absoluta huvuddelen av propositionen är att se som en skrivelse från regeringen. Utbildningsutskottet kan i sin behandling av propositionen ställa detta till rätta genom att föreslå kammaren att fatta t.ex. riktlinjebeslut om viktigare delar med anledning av propositionen och motionerna.

I sak ställer vi oss bakom regeringens förslag till ändring av högskolelagen där nyttogörande av forskningsresultat betonas mer. Nyttogörandet ska dock inte enbart ses ur ett strikt kommersialiseringsperspektiv. Kvaliteten i utbildning och forskning stärks när samverkansuppgiften innebär en tvåvägskommunikation, där forskare och studenter också tar in praktiska erfarenheter och nära följer samhällets och arbetsmarknadens utveckling.

Regeringens förslag när det gäller innovationskontor och holdingbolag är oklart och möter inte de utmaningar som det svenska näringslivet står inför. Införandet av ytterligare en kommersialiseringsaktör riskerar att bli ineffektivt. Det som krävs är mer medel och bättre samordning mellan de kommersialiseringsaktörer som redan finns. Det vore klokare att satsa på befintliga strukturer i anslutning till samtliga lärosäten, som inkubatorer och holdingbolag. Därigenom utnyttjas Sveriges samlade kompetens bättre, samtidigt som verksamheten kan bidra till utveckling av hela landet.

Ett genuint problem med regeringens förslag är att det leder till en olycklig centralisering. Genom att endast sju lärosäten ska få del av de nya resurserna tas ingen hänsyn till flera högskolors mycket väl utvecklade samarbete med det regionala näringslivet. Värdefull kompetens riskerar att inte få stöd och kommer därmed inte till användning i den utsträckning som hade varit möjlig och önskvärd. Regeringens förslag om centralisering av verksamheten bör således avslås.

Industriforskningsinstitutet fyller en allt viktigare roll, och vi står bakom åtgärder som leder till stärkt internationell konkurrenskraft och ökad samverkan med näringslivet. Regeringens förslag är emellertid inte tillräckligt, varför vi anser att riksdagen ska anslå 160 miljoner kronor ytterligare till förstärkning av instituten. Medlen ska användas till att stärka den företagsnära tjänsteforskningen inom de befintliga instituten.

Den socialdemokratiska motionen i nu aktuell del tillstyrks.

2. **Forskningsbaserad innovation (v)**

Kent Persson (v) anför:

Det är viktigt att understryka betydelsen av en fri forskning som styrs varken av politiska eller av kommersiella intressen. Regeringens förslag om ändring av högskolelagen så att det ska ingå i högskolans uppdrag att verka för att forskningsresultat kommer till nytta – dvs. att de ska kommersialiseras – bör således avslås. Det är oklart vad som avses med nytta och vilka konsekvenser detta nya uppdrag till högskolorna får för den forskning som inte direkt är kommersialiserbar.

När det gäller regeringens förslag om innovationskontor kan det konstateras att dessa ska placeras på lärosäten som i stor utsträckning redan är väl försedda med forskningsparker och inkubatorer. Risken är stor att man bygger upp parallella system. Propositionen är försedd med brasklappar om att kontoren även ska hjälpa andra universitet och högskolor, men all erfarenhet talar för att dessa andra lärosäten kommer att hamna i stryk-klass ju längre bort från respektive innovationskontor de ligger. Regeringens förslag innebär således att den viktiga verksamhet som bedrivs på andra ställen än de som pekas ut i propositionen kommer att missgynnas. Frågan om innovationskontorens lokalisering bör brytas ut och ses över.

Vänsterpartiets motion i denna del tillstyrks.

3. **Forskningsbaserad innovation (mp)**

Lage Rahm (mp) anför:

Inledningsvis kan konstateras att propositionen innebär en förvånansvärt detaljerad styrning av forskningen. Medel som avsätts för strategiska satsningar är reserverade för särskilda områden och medför således en mycket långtgående reglering av vilken typ av forskning som ska stödjas och med hur många kronor.

När det gäller nyttiggörande av forskning ska det påpekas att svensk forskning håller världsklass inom många områden. Men forskningsresultaten måste också tas om hand och användas. Eftersom den största delen av den offentligt finansierade forskningen i Sverige sker vid universitet och högskolor ställer detta höga krav på lärosätena att samverka på ett effektivt sätt med näringslivet och det omgivande samhället i stort. Forskningsresultaten måste kommersialiseras i högre utsträckning samtidigt som den akademiska forskningens grundläggande värden måste värnas. I enlighet med Miljöpartiets motion 2008/09:Ub8 bör ett tillkännagivande om att forskningsresultat i ökad utsträckning bör kommersialiseras göras till regeringen.

Beträffande innovationskontoren bör understrykas att enligt regeringens förslag ska de sju innovationskontoren även serva andra lärosäten, som inte får ett eget kontor. Detta är bra och mycket viktigt. Verksamheten bör utvärderas kontinuerligt, och beroende på vad utvärderingarna visar kan det bli aktuellt att öppna fler innovationskontor.

4. Vinnova och Forska & Väx (s, v, mp)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Eva-Lena Jansson (s) och Lage Rahm (mp) anför:

Regeringen är inte tydlig när det gäller den fortsatta omfattningen av programmet Forska & Väx. Som vi framhåller i ett gemensamt särskilt yttrande i betänkande 2008/09:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv om insatser för att stärka småföretagen har vi i våra budgetförslag beräknat ökade medel till Forska & Väx.

Vi förordar en ökning med 100 miljoner kronor till detta program. Medlen ska inriktas mot småföretag främst inom den högproduktiva tjänstesektorn och miljö- och energiteknikbranschen. Utbildningsutskottet bör med anledning av vad som anförs i de aktuella motionerna således föreslå ett tillkännagivande till regeringen om en sådan ökning.

5. Samverkan med näringslivet, inklusive fordonsforskning (s, v)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Vi vill framhålla att regeringens metod för resursfördelning inom de strategiska satsningarna är företagsfrånvänd. Målet att åstadkomma för näringslivet relevant forskning som leder till stärkt konkurrenskraft och nya jobb riskerar därför att inte nås.

Det är fel att branschprogrammen, som har visat sig vara effektiva, ska avbrytas. Vi noterar att regeringen när det gäller fordonsindustrin till slut har accepterat denna modell, men i övrigt är regeringen passiv. Ytterligare medel bör tillföras branschprogrammen. Ambitionen bör vara att fortsätta programmen även efter innevarande programperiods slut 2010, men det finns också skäl att gå vidare med nästa generation branschprogram. Bland de områden som satsningarna kan omfatta finns tjänstesektorn, turism och vindkraft.

Det är tydligt att regeringen inte har prioriterat arbetet med fordonsforskning; först i oktober i år gavs besked om att programmet ska fortsätta efter årsskiftet, dock på en lägre nivå än vad branschen önskade. Vi vill avsätta mer medel än regeringen. Med det sagda tillstyrks motion 2008/09: Ub6 (s) i aktuell del.

Särskilt yttrande

Vinnova (s)

Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s), Börje Vestlund (s) och Eva-Lena Jansson (s) anför:

Vi vill i detta sammanhang erinra om att i Socialdemokraternas budgetalternativ i kommittémotion 2008/09:N428 föreslogs att 500 miljoner kronor skulle användas för investeringar i ett riktat program för att möta varslen och den vikande arbetsmarknaden. Medlen skulle anvisas under anslaget till forskning och utveckling (1:2), som Vinnova disponerar. Som föreslogs i motion 2008/09:Fi303 (s) borde programmet ha startat redan under 2008. Programmet, som skulle utformas och genomföras av Arbetsförmedlingen och Vinnova tillsammans, skulle innehålla investeringar i t.ex. särskilda utbildnings-, forsknings- och utvecklingsinsatser i samarbete med näringslivet. Om våra förslag hade bifallits av riksdagen skulle förutsättningarna för att möta de ökande varslen ha varit bättre.